

Het levensvisiegesprek

Levensbeschouwelijk onderwijs raakt aan de kern van wie leerlingen zijn, denken en worden. Omdat onderwijs voortdurend in beweging is, groeit de behoefte aan effectieve, doordachte werkvormen die niet alleen kennis-overdracht ondersteunen, maar ook bijdragen aan betrokkenheid, dialoog en het verkennen van verschillende perspectieven. In deze rubriek Wij-vormen verkennen we elke

editie een werkvorm die in de praktijk het verschil maakt. Wil jij ook een inspirerende of creatieve werkvorm delen? Stuur dan gerust een mailtje naar werkvormen@vdlginf.nl. Want vorming gebeurt niet vanzelf; dat geven wij samen vorm. Wij-vormen: de rubriek over werkvormen voor jullie. Met in deze editie: het levensvisiegesprek door Anita van Gils-Noorland.

Aan het einde van een *webinar* over formatief handelen en toetsen in een doorlopende leerlijn werd stilgestaan bij de vraag hoe je leerlingen niet alleen zover brengt dat ze nadenken over hun eigen levensvisie, maar deze ook onder woorden durven brengen in gesprek met anderen. De onderliggende vraag daarbij is: hoe voorkom je dat een levensvisie – in de vorm van een opdracht of werkstuk – dat persoonlijk zou moeten zijn, door AI wordt geschreven? “Nou, daar heb ik wel een opdracht voor liggen”, bracht Anita in.

Van portfolio naar eindgesprek

Daar wilde ik graag meer van weten en zodoende sprak ik Anita enkele weken later. “Op *het Streek* wordt vanaf klas 1 met een doorlopende leerlijn gewerkt aan een eindgesprek, waarin formatief handelen en persoonlijke ontwikkeling centraal staan”, vertelt ze. Waar begin je dan mee? “In klas 1 kent elke periode een kernthema waaraan gewerkt wordt, zoals ‘wie ben ik en wie is de ander?’ In de christelijke lijn kijken we welke verhalen er in de Bijbel staan. Elk jaar werken leerlingen aan reflectieopdrachten die ze inleveren in een portfolio. Wat heb ik tot nu toe meegemaakt? Geloof je? Of juist niet? Ontwikkeling is zichtbaar in de jaren daarna. Zo hebben ze in de examenklas een opgebouwd portfolio waaruit ze kunnen putten voor het levensvisiestuk.

De opdracht komt inhoudelijk overeen met wat op veel andere scholen ook gebeurt. Gedurende hun schoolloopbaan bouwen leerlingen stap voor stap een persoonlijk portfolio op. Hierin verzamelen zij opdrachten, reflecties en ervaringen die de persoonlijke levensvisie vormgeven. Dit portfolio groeit mee met de leerling en blijft door de jaren heen toegankelijk, waardoor ontwikkeling zichtbaar wordt. In de bovenbouw komt alles samen in een visiestuk — door leerlingen zelf vaak een ‘levensboek’ genoemd, omdat dit minder zwaar klinkt. “Na de voorjaarsvakantie schrijven alle leerlingen een autobiografische reflectie waarin zij terugblikken op hun ontwikkeling: wie was ik in klas 1, waar sta ik nu en hoe kijk ik naar de toekomst?” Deze voorbereiding mondt uit in het afsluitende *levensvisiegesprek*.

Het levensvisiegesprek

Leerlingen voeren dit gesprek in tweetallen (soms in een drietal), waarbij zij zelf een gesprekspartner kiezen. Docenten stimuleren de leerlingen om iemand te kiezen met een andere levensvisie, zodat het gesprek meer perspectief biedt. Vooraf lezen leerlingen elkaars visiestuk en formuleren zij drie thema’s of vragen waarover zij in gesprek willen gaan. Denk aan vragen als: *Wat viel je op in mijn verhaal? Kun je daar meer over vertellen? Waar liggen onze overeenkomsten en verschillen?*

Het gesprek duurt ongeveer twintig minuten. De docent is op de achtergrond aanwezig en stelt alleen verhelderende vragen wanneer dat nodig is. In de praktijk blijkt dat leerlingen vaak zelf al tot verrassend diepe gesprekken komen, juist omdat er ruimte is voor zingeving en persoonlijke verhalen. Hoewel leerlingen het in eerste instantie spannend vinden, ervaren zij het gesprek als waardevol. Ze geven aan dat ze elkaar beter leren kennen en dat er onderwerpen besproken worden die normaal gesproken niet snel aan bod zouden komen. “Zulke levensbeschouwelijke gesprekken voeren leerlingen niet gauw zelf, die praten eerder over de dagelijkse dingen. Je creëert ruimte om stil te staan bij de meer fundamentele zaken.”

De kracht van de opdracht en AI

De kracht van deze werkvorm zit in de combinatie van voorbereiding en ontmoeting. Doordat leerlingen hun eigen verhaal eerst op papier uitwerken, worden zij gedwongen tot reflectie. In het gesprek krijgt die reflectie vervolgens een nieuwe laag: die van dialoog. Soms leidt dit tot onverwachte inzichten. Zo kan een leerling die in de klas gesloten of ongeïnteresseerd lijkt, in zijn autobiografie en gesprek een heel ander verhaal laten zien. Persoonlijke ervaringen — zoals verlies, migratie of identiteitsvragen — krijgen een plek en worden bespreekbaar.

Bijkomstig voordeel bij deze werkvorm: leerlingen hebben er niets aan als ze het portfolio of de reflectie zouden laten opschrijven door AI. Anita: “Die reflectie blijft dan op de oppervlakte. Op papier móet je de diepte in. Hier creëer je de ruimte om confronterende vragen te stellen. Als je je niet hebt voorbereid, dan wordt dat wel zichtbaar in de eindbeoordeling”.

Spanningsveld: beoordelen of ervaren?

Anita heeft er wel moeite mee dat er een cijfer aan het *levensvisiegesprek* hangt. “Een eindgesprek is een prachtig moment. Als een leerling met een goed gevoel wegloopt, dan is dat de winst en dat is ruim voldoende”. Tegelijkertijd blijkt dat juist die beoordeling leerlingen motiveert om zich goed voor te bereiden. De uitdaging ligt in het vinden van een balans: het gesprek serieus nemen als leeractiviteit, zonder de waarde ervan te reduceren tot een cijfer.

Van reflectie naar ontmoeting

Het *levensvisiegesprek* laat zien dat zingeving pas echt betekenis krijgt wanneer leerlingen de kans krijgen om hun verhaal te delen én dat van een ander te horen. Waar schriftelijke reflectie de verdieping inzet, zorgt het gesprek voor verbinding én ze kunnen zich aan elkaar spiegelen. Zo wordt ons schoolvak meer dan een vak: het wordt een plek waar leerlingen oefenen met luisteren, vragen stellen en zichzelf positioneren in een grotere wereld. Niet door kant-en-klare antwoorden, maar door echte ontmoetingen. Juist daar ontstaat wat onderwijs in de kern beoogt: groei — van binnenuit én in relatie tot de ander.

Anita van Gils-Noorland is docent godsdienst op CSG Het Streek Lyceum in Ede en heeft onderzoek gedaan naar identiteit en zingeving binnen het onderwijs.

Tim van der Zanden is docent levensbeschouwing en beheert de rubriek Werkvormen in de Narthex.

Anita van Gils-Noorland

Tim van der Zanden

